

УДК 343.137.2

ЦІЛІ І ЗАВДАННЯ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА

Рева А. А.,

старший радник юстиції,
здобувач кафедри кримінального процесу і правосуддя
Луганського державного університету
внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка,
прокурор м. Свердловськ Луганської області

Анотація: Стаття присвячена дослідженню таких визначальних системно утворюючих елементів досудового слідства України як його цілі і завдання. На базі глибокого аналізу чинного законодавства, юридичної літератури і слідчої практики дається авторське визначення цих фундаментальних категорій та вноситься пропозиція про доповнення чинного Кримінального процесуального кодексу України окремою нормою, присвяченою цілям і завданням органів досудового слідства у кримінальному провадженні.

Ключові слова: досудове слідство, стадія, система, ціль, завдання.

Аннотация: Статья посвящена исследованию таких определяющих системообразующих элементов досудебного следствия Украины как его цели и задачи. На базе глубокого анализа действующего законодательства, юридической литературы и следственной практики дается авторское определение этих фундаментальных категорий и вносятся предложения о дополнении действующего Уголовного процессуального кодекса Украины отдельной нормой, посвященной целям и задачам органов досудебного следствия в уголовном производстве.

Ключевые слова: Досудебное следствие, стадия, система, цель, задачи.

Annotation: The article is devoted to defining system elements such pre-trial investigation of Ukraine as its goals and objectives. On the basis of in-depth analysis of the current legislation, legal literature and investigative practices given the author's definition of these fundamental categories and made proposals to supplement the current Criminal Procedure Code of Ukraine separate norm dedicated to the goals and objectives of pre-trial investigation in criminal proceedings.

Key words: Pre-trial investigation, the stage system, purpose, objectives.

Виникнення (поява) і побудова будь якої системи здійснюється в такому порядку: спочатку ставиться ціль (мета) і завдання (задача), досягнення яких повинна забезпечити система; потім визначається функція (чи функції), через реалізацію якої (яких) вирішуються поставлені ціль і завдання; наступним кроком є створення структури системи, направленої на ефективне виконання нею (системою) своїх функцій; після цього визначається правовий статус суб'єкта, який безпосередньо здійснюватиме визначений вид системної діяльності [1, с. 74].

Ціль і завдання завжди виникають із проблемної ситуації, яка не може бути вирішена наявними засобами. Тоді з'являється потреба появи і побудови нової системи, яка виступає засобом вирішення цієї проблеми [2, с. 402-403]. Так, виникнення системи органів досудового слідства було обумовлено вчиненням окремими особами людського суспільства таких тяжких порушень закону, як злочини.

Звичайно, викладене вище не відображає всієї сукупності системно утворюючих факторів, але в ньому відображені головні, основоположні ознаки, притаманні всім видам систем, у тому числі й системі досудового слідства України, діяльність якої є не тільки складною, багатогранною, високоорганізованою, а й цілеспрямованою. Проте у Кримінальному процесуальному кодексі України від 13.04.2012 року (далі – КПК України) не має норми, яка б визначала ціль і завдання органів досудового слідства. У наукових працях та навчальній літературі це питання розглядається в загальному плані (як ціль і завдання усієї кримінальної процесуальної діяльності), або взагалі ігнорується. У зв'язку з цим, правильне і чітке визначення цілі і завдань органів

досудового слідства України у кримінальному провадженні має вирішальне значення для підвищення ефективності діяльності вказаного державно-правового інституту [3, с. 70].

В етимологічному значенні під «ціллю» (метою) розуміється результат, на досягнення якого спрямована певна діяльність. Так, С. Ожегов визначає «ціль» як «те, чого необхідно досягти, що необхідно здійснити» [4, с. 713]. Виходячи з цього, ціль є кінцевим результатом роботи. Вона повинна формулюватися як бажаний результат. Досягнення цілі здійснюється шляхом виконання системи більш конкретних, багатоманітних, диференційованих та обмежених у часі завдань (задач), направлених наперед визначеного, запланованого обсягу конкретних робіт, тобто під терміном «завдання» розуміється те, що необхідно зробити для досягнення цілі, як кінцевого результату [5, с. 165]. Завдання різняться між собою за змістом направленістю, засобами і строками виконання тощо. Ціль і коло завдань для кожного державного органу визначаються характером і призначенням його діяльності.

Відповідно до п. 3 ст. 121 та п. 9 Перехідних положень Конституції України досудове слідство – це система самостійних державних правоохоронних органів виконавчої влади, діючих в найгострішій сфері соціальної практики – боротьбі зі злочинністю шляхом реалізації публічної функції, пов'язаної з досудовим розслідуванням найтяжчих порушень закону – злочинів, на базі строго визначеної кримінальним процесуальним законодавством процедури [6, с. 29-31]. Виходячи з того, що уповноважені посадові особи органів досудового слідства – слідчі діють лише в єдиній стадії кримінального процесу України – досудовому

розслідуванні, на них не можна покласти відповідальності за виконання загальнопроцесуальних цілей і завдань, визначених ст. 2 КПК України для всього кримінального провадження.

Пояснюється це тим, що кримінальна процесуальна діяльність є багатоетапною і послідовно проходить через цілих сім стадій (етапів), у зв'язку з чим є різноплановою не тільки за своїм характером, а й за суб'єктивним складом кожної стадії, їх цілями, завданнями, повноваженнями учасників та специфікою прийнятих рішень. Ніхто не буде заперечувати, що наприклад, діяльність захисника-адвоката, який відстоює інтереси приватних осіб – підозрюваного чи обвинуваченого у досудовій стадії процесу, аж ніяк не спрямована на захист публічного інтересу – всього суспільства і держави від кримінальних правопорушень чи на охорону прав, свобод і законних інтересів всіх учасників кримінального провадження без будь-якого винятку. Сам законодавець визначає, що діяльність захисника-адвоката спрямована на досягнення зовсім інших цілей і завдань, ніж кримінальна процесуальна діяльність слідчого, прокурора, слідчого судді, потерпілого, цивільного позивача тощо (ст.ст. 45-47 КПК України) [7, с. 202].

У зв'язку з викладеним, ціль повинна розглядатися тільки в якості обов'язкового елемента кримінальної процесуальної діяльності конкретного суб'єкта кримінального провадження, діючого в конкретній стадії процесу, а не процесу в цілому. І хоч Український законодавець пішов іншим шляхом і ст. 2 КПК України визначив ціль і завдання всього кримінального провадження, все ж таки, на нашу думку, цього робити було не варто. Більш логічним, виправданим і доречним було б у ст. 2 КПК України визначити лише призначення кримінального провадження для характеристики усієї сукупності суспільних відносин, що виникають у сфері кримінальної процесуальної діяльності, а цілі і завдання сформулювати для основних суб'єктів, діючих у конкретних стадіях кримінального провадження.

Необхідно відзначити, що до кінця 60-х років ХХ століття цілі і завдання органів досудового слідства майже не досліджувалися. В принципі з цього питання була опублікована лише наукова праця П. Тарасова-Родіонова який до завдань органів досудового слідства відносив: розкриття злочинів; встановлення всіх осіб, причетних до вчинення злочину; підготовки матеріалів справи до суду [8, с. 3-4].

Науковий інтерес до вказаної проблеми виник після прийняття Основ кримінального судочинства СРСР і союзних республік (1958 рік) та прийняття союзними республіками нових КПК (1960-1961 р.р.), в яких були вже сформульовані завдання кримінального процесу в цілому без конкретизації їх ні відповідно до кожної із запроваджених 8-ми стадій процесу, ні відповідно до основних суб'єктів кримінальної процесуальної діяльності [9].

Автори які на протязі 53-х років досліджували і продовжують досліджувати цю проблему, так і не прийшли до її вирішення. Навпаки, суттєва розбіжність їх думок з вказаного питання продовжує збільшуватися, а дискусія набирає ще більшої

гостроти. Так, відстоюючи наявність своїх специфічних завдань у кожній стадії процесу, які тільки й дають можливість розкрити її сутність та відмежувати від інших стадій М. Жогін і Ф. Фаткуллін до завдань органів досудового слідства відносили: розкриття злочинів; встановлення всіх осіб, причетних до вчинення злочину; виявлення і усунення причин і умов, що сприяли вчиненню злочину; відшкодування збитків, заподіяних злочинцем; виховання громадян у дусі поваги до закону та правил сумісного існування; підготовку матеріалів справи до суду [10 с. 38-48].

А. Донцов пропонував такий перелік завдань досудового розслідування: розкриття злочину; встановлення всіх обставин вчиненого злочину; глибоке їх дослідження; забезпечення відшкодування завданої злочинними діями матеріальної шкоди; встановлення причин і умов, що сприяли вчиненню злочину; забезпечення винесення законного вироку судом. При цьому автор особливо наголошував на тому, що законодавець визначення лише завдань кримінального процесу в цілому, зовсім не означає, що кожна із 8-ми стадій процесу не має своїх, властивих тільки їй цілей і завдань [11, с. 96-104].

І. Лузгін до завдань досудового слідства відносив всі передбачені кримінальним процесуальним законодавством повноваження слідчого аж до внесення ним подань керівникам підприємств, установ і організацій щодо усунення причин і умов, які сприяли вчиненню злочину [12, с. 16-18].

Ряд авторів поряд з завданнями досудового слідства намагалися визначити і його ціль (мету). Таку ціль вони вбачали у встановленні об'єктивної істини по справі, бо, на їх думку, система органів досудового слідства саме в цьому руслі спрямована на кінцевий результат своєї діяльності. Відмінність між істиною, встановленою під час проведення досудового слідства і в суді, автори вбачали в різному її процесуальному значенні. Для слідчого – це можливість направлення справи до суду з обвинувальним висновком або закриття провадження, а для суду – це підстава для постановлення вироку. Разом з тим, в обох випадках істина має бути повною, вичерпною і незаперечною [13, с. 45; 13, с. 100].

У подальшій дискусії з вказаних питань авторські позиції ще більш розійшлися. Деякі вчені-правознавці нараховували від 13-ти до 20-ти завдань органів досудового слідства без визначення будь-яких підстав їх класифікації. Дискусія триває до цих пір. Одні сучасні українські вчені-правознавці ціль органів досудового слідства вбачають у встановленні слідчим об'єктивної істини по справі, бо саме на досягнення цієї цілі спрямовані всі завдання що виконуються слідчим під час проведення розслідування злочину [14, с. 12-13]. Другі автори ціль органів досудового слідства визначають як охорону прав, свобод і законних інтересів учасників стадії досудового розслідування [15, с. 60]. Треті стверджують, що ціллю органів досудового слідства є забезпечення суду доказами та іншими матеріалами для відправлення правосуддя по справі [16, с. 220]. Серед сучасних вчених правознавців не має єдності й щодо завдань органів досудового слідства.

Як бачимо, в законодавстві, юридичній літературі і практиці відсутнє єдине визначення цілі і завдань,

притаманних як стадії досудового розслідування, так і органам досудового слідства. З одного боку розбіжність думок з цієї проблематики є нормальним процесом розвитку науки, а з іншого боку така не визначеність значно ускладнює як практичну діяльність органів досудового слідства, так і роботу законодавця, зобов'язаного чітко й однозначно визначити ціль і завдання органів досудового слідства у правових нормах. Проблема ускладнюється ще й тим, що не рідко вчені-правознавці змішують ціль і завдання органів досудового слідства з функціями і повноваженнями цих органів, а іноді навіть з принципами їх організації і діяльності.

Глибокий аналіз чинного законодавства, наукової літератури та слідчої практики дає нам підстави прийти до висновку що ціллю органів досудового слідства, як і досудової стадії процесу – досудового розслідування, є встановлення об'єктивної істини по справі що досягається слідчим шляхом проведення важкого ретроспективного матеріально-пошукового дослідження, направлено на відновлення «образу злочину» в усіх його юридично-значущих деталях відображених у констатаційній формі у спеціальному паперовому документальному угрупованні – кримінальній справі. І хоч український законодавець відмовився від використання категорії «встановлення об'єктивної істини у справі», все ж таки ця ціль є основоположною для слідчого, бо не можливо довести вину особи у вчиненні злочину в законному порядку (ч. 1 ст. 62 Конституції України) без проведення глибокого дослідження сутності події злочину і всіх її юридично – значущих обставин, тобто без встановлення об'єктивної істини по справі.

Що, як не об'єктивну істину, зобов'язаний встановити слідчий, виконуючи вимоги ст. 91 КПК України, визначені в якості предмета доказування по справі. Сукупність обставин, які підлягають обов'язковому доказуванню при розслідуванні злочину, запрограмованих вищевказаною статтею КПК України, беззаперечно свідчить, що ціль слідчого – забезпечити встановлення об'єктивної істини по справі. Не випадково в теорії кримінального процесу не припиняються монографічні дослідження, присвячені розкриттю категорії «об'єктивної істини у кримінальному провадженні».

До завдань органів досудового розслідування, перш за все, слід віднести розкриття злочину, під яким ми розуміємо лише встановлення події злочину та особи яка його вчинила, в межах достатніх для вирішення питання про повідомлення їй про підозру (ст.ст. 276-278 КПК України). Той факт, що законодавець України при прийнятті нового КПК відмовився від використання терміну «розкриття злочину» зовсім не означає, що це завдання слідчим не виконується. Пояснювати такий крок законодавця гуманізацією кримінального процесу не слід, бо ніякими міркуваннями, в тім числі й піклуваннями про охорону прав, свобод і законних інтересів людини, не можна виправдовувати не розкриття злочинів і не встановлення осіб, які їх вчинили, бо не ці соціальні цінності викликають до життя жорстку кримінальну процесуальну діяльність. Необхідність слідчої діяльності обумовлена вчиненням злочину,

який треба розкрити, а осіб, які його вчинили встановити і викрити.

Захистити ж права потерпілого та інших учасників процесу не можливо без розкриття злочину і встановлення осіб, які його вчинили. Це аксіома. Прикро, що надавши пріоритету охороні прав, свобод і інтересів учасників процесу, законодавець України «забув» традиційні, апробовані століттями засоби виконання цього завдання, та ще й у той час, коли щорічно в державі залишаються не розкритими сотні тисяч злочинів і не викритих злочинців, а значить і така ж кількість не захищених, розорених, скривджених і ображених потерпілих. Правильні правові орієнтири мають для органів досудового слідства визначальне значення і їх не можна розмивати. Розкриття злочину було, є і повинно завжди залишатися одним із основних завдань органів досудового слідства.

На друге місце в ієрархії завдань слідчого ми ставимо завдання, пов'язане з доведенням вини особи, яка вчинила злочин, у встановленому законом порядку, або з її реабілітацією. Це завдання впливає із ч.1 ст.62 Конституції України та ч. 1 ст. 17 КПК України. Хоч вказані норми відносять визначене в них положення до однієї з засад (принципів) кримінального процесу – так звана презумпція невинуватості, але за своїм характером і змістом це положення більше відповідає кримінальному процесуальному завданню, ніж принципу. Вказане завдання виконується слідчим шляхом проведення необхідного комплексу визначених законом слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій та прийняття на їх основі відповідних процесуальних рішень.

Як неупереджений матеріальний дослідник, діючий як *contra* так і *pro*, слідчий зобов'язаний на основі зібраних незаперечних доказів встановити вину конкретної особи у вчиненні злочину і направити справу прокурору-обвинувачу для порушення державного обвинувачення, або встановити непричетність (невинуватість) особи до вчинення злочину і закрити кримінальну справу. В першому випадку слідчий складає проекти: обвинувального акту, клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності, клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру, клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру (ст.ст. 287, 291, 292 КПК України) і направляє їх наглядаючому прокурору для вирішення питання про можливість їх затвердження, а в другому випадку – самостійно виносить постанову про закриття кримінального провадження (ст. 284 КПК України).

Всі ці відповідальні процесуальні рішення слідчий приймає за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин злочину. При цьому він керується законом та оцінює кожний доказ з точки зору належності, допустимості і достовірності, а всю сукупність зібраних доказів – з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення (ст. 94 КПК України). Виконанням вказаного завдання разом з розкриттям злочину забезпечується й

досягнення цілі, пов'язаної зі встановленням об'єктивної істини по справі.

На третє місце серед завдань слідчого у досудовій стадії процесу необхідно поставити завдання, пов'язане зі встановленням характеру і розміру злочинними діями шкоди та прийняття передбачених законом заходів до її відшкодування. Загальновідомо, що вітчизняне кримінальне процесуальне право протягом півторастолітнього строку дотримується французької моделі «поєднаного процесу», відомої у нас у вигляді цивільного позову у кримінальному провадженні (ст.ст. 127-130 КПК України). Це єдиний випадок, коли матеріальне цивільне право застосовується у кримінальній процесуальній формі. Цивільний позов може бути пред'явлено як до підозрюваного, обвинуваченого, так і до третьої сторони – фізичної чи юридичної особи, яка за законом несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану злочинними діями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, що вчинила суспільно-небезпечне діяння передбачене Кримінальним кодексом України (ч. 1 ст. 128 КПК України).

У зв'язку з цим, по всіх кримінальних справах, пов'язаних із заподіянням потерпілому злочинними діями підозрюваного, обвинуваченого, неосудного майнової або моральної шкоди, а юридичним особам – майнової шкоди, слідчий зразу ж після початку досудового розслідування зобов'язаний роз'яснити їх право на пред'явлення цивільного позову у кримінальному провадженні і в разі його пред'явлення негайно залучити позов до матеріалів розслідування та прийняти передбачені законом заходи до забезпечення відшкодування (компенсації) завданої шкоди, аж до накладення арешту на майно (ст.ст. 170-171 КПК України). Якщо злочин вчинено в умовах неочевидності (нерозкриті злочини), то слідчий не в праві відмовити у прийнятті цивільного позову і залученні його до справи, бо цей позов, на відміну від цивільного процесу, може бути абстрактним, тобто пред'являтися й до невідомої особи [17, с. 99].

Обов'язок доказування всіх обставин злочину, втім числі і пов'язаних з характером та розміром заподіяної шкоди, повністю покладається на слідчого, а з цивільного позивача знімається тягар доказування. При накладенні арешту на майно підозрюваного, обвинуваченого або на майно осіб які в силу закону несуть цивільну відповідальність за шкоду, завдану злочинними діями підозрюваного, обвинуваченого, з метою забезпечення її відшкодування слідчий повинен урахувати, що вартість арештованого майна повинна бути співмірною з розміром шкоди, завданої злочинцем.

Четверте і останнє завдання органу досудового слідства витікає із загальнодержавного завдання, визначеного ст. 3 Конституції України і ст. 2 КПК України щодо охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, діючих у стадії досудового розслідування. Завдання пов'язане з охороною прав, свобод і законних інтересів людини зобов'язані виконувати всі органи державного апарату України без будь-якого винятку. Для слідчого ж, діючого в найгострішій сфері соціальної практики – боротьбі зі злочинністю

специфічними кримінальними процесуальними засобами, вказане завдання набуває особливого значення. Це завдання є правовим і моральним орієнтиром для слідчого, якому держава доручає шляхом розслідування злочинів забезпечити захист порушених прав, свобод і законних інтересів всіх учасників досудової стадії процесу і в першу чергу осіб, постраждалих від злочинної діяльності підозрюваного, обвинуваченого.

Підсумовуючи викладене, пропонуємо доповнити чинний КПК України спеціальною статтею під назвою «Ціль і завдання органів досудового слідства», виклавши її у такій редакції: «Ціллю органів досудового слідства у досудовій стадії кримінального провадження є встановлення об'єктивної істини по розслідуваному злочину, яка досягається виконанням таких завдань: розкриття злочину; доведення у встановленому законом порядку вини особи у його вчиненні або її невинуватості; встановлення характеру і розміру заподіяної злочинними діями шкоди та прийняття заходів щодо забезпечення її відшкодування; охорона прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження».

ЛІТЕРАТУРА

1. Садовский В.Н. Основания общей теории систем / В.Н. Садовский. – М.: Наука, 1974. – 280с.
2. Теория управления: социально-технологический подход: энциклопедический словарь (Под ред. Н.В. Иванова, В.И. Патрушева. – М., 2004. – 890с.
3. Томин В.Т. Понятие цели советского уголовного процесса / В.Т.Томин // Правоведение. – 1969. – №4. – С. 69-74.
4. Ожегов С.И. Словарь русского языка / Под ред. М.Ю. Шведовой. – М.: «Русский язык», 1988. – 750с.
5. Мамиконов А.Г. Управление и информация / А.Г. Мамиконов. – М.: Наука, 1975. – 184с.
6. Васильев О.Л. Цели и задачи предварительного расследования и его формы / О.Л. Васильев // Вестник Московского университета. Серия «Право». – 2002. – №3. – С. 20-43.
7. Янович Ю.П. Функціональне призначення захисника у кримінальному провадженні / Ю.П.Янович // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна: серія «Право». – 2013. – №1082. – С. 200-203.
8. Тарасов-Родионов П.И. Предварительное следствие / П.И. Тарасов-Родионов. – М.: Госюриздат, 1948. – 247с.
9. Кримінально-процесуальний кодекс Української РСР. – Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1961. – №2. – Ст. 15.
10. Жогин Н.В., Фаткуллин Ф.Н. Предварительное следствие в советском уголовном процессе / Н.В. Жогин, Ф.Н. Фаткуллин. – М.: Юрид. лит., 1965. – 367с.
11. Донцов А.М. О задачах предварительного следствия в советском уголовном процессе / А.М.Донцов // Вестник Ленинградского университета :серия «Экономика, философия, право». – 1969. – Вып. 3. – №17. – С. 96-104.
12. Лузгин И.М. Расследование как процесс познания: Учебное пособие / И.М. Лузгин. – М.: Московская высшая школа МВД СССР, 1969. – 178с.
13. Стрёмовский В.А. Содержание предварительного следствия в советском уголовном процессе / В.А.Стрёмовский. – Краснодар, 1971. – 146с; Колбая Н.Г. Соотношение предварительного следствия и судебного разбирательства / Н.Г.Колбая. – М.: Юрид. лит., 1975. – 152с.
14. Грошевий Ю.М., Стахівський С.М. Докази і доказування у кримінальному процесі: Науково-практичний

посібник / Ю.М.Грошевий, С.М. Стахівський. – К.: КНТ, Видавель Фурса С.Я., 2006. – 272с.

15. Голубов А.С. Мета діяльності органів дізнання та досудового слідства з розслідування кримінальних справ / А.С.Голубов // Юридична наука і практика. – 2001. – №1. – С. 57-63.

16. Литвинчук О.І. Мета і завдання досудового розслідування / О.І.Литвинчук // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна: серія «Право». – 2013. – №1082. – С. 219-221.

17. Ващук Б.Л. Предмет доказування цивільного позову у кримінальному процесі / Б.Л.Ващук. – К.: ПАІС, 2008. – 208с.

УДК 347.963

ПРАВОЗАХИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОКУРАТУРИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ТРУДОВИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

Рибалко Г. С.,

старший викладач кафедри правосуддя
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Анотація: У статті розглянуто такий напрям правозахисної діяльності прокуратури як нагляд за додержанням трудових прав громадян.

Ключові слова: прокуратура, акти прокурорського реагування, прокурорська перевірка, правозахисна діяльність прокуратури, трудові права громадян.

Анотация: В статье рассмотрено такое направление правозащитной деятельности прокуратуры как надзор за соблюдением трудовых прав граждан.

Ключевые слова: прокуратура, акты прокурорского реагирования, прокурорская проверка, правозащитная деятельность прокуратуры, трудовые права граждан.

Annotation: The article considers a direction advocacy prosecution as supervision over the observance of labor rights.

Key words: prosecutors, acts of prosecutorial response, prosecutor's check, advocacy prosecutors, labor rights.

Додержання трудових прав громадян є одним із пріоритетних напрямів правозахисної діяльності прокуратури. За статистичними даними, саме на цьому напрямі органи прокуратури досягають найбільш серйозних показників. Так, у 2013 році органами прокуратури розпочато 484 кримінальних проваджень, з яких 348 надіслано до суду. Притягнуто до відповідальності 748 посадовців органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, у тому числі 406 – органів контролю, громадянам виплачено понад 1 млрд. грн. заборгованої заробітної плати.

Правозахисна діяльність прокуратури у сфері праці є комплексною за своїм характером, і охоплює такі основні складові, як: додержання законодавства про оплату праці, охорону праці, безробіття і зайнятість населення та ін.

Статистичні дані свідчать про те, що найбільш проблемним при цьому впродовж останніх десятиліть залишається напрям погашення заборгованості по оплаті праці, при цьому вимоги Закону України «Про оплату праці» [1] та Кодексу законів про працю України щодо своєчасної та повної оплати праці постійно порушуються. Так, у 2011 році за фактами несвоечасної виплати заробітної плати та інших порушень органами прокуратури у цій сфері було порушено 998 кримінальних справ, внесено 9 039 приписів та подань, 394 протести, притягнуто до відповідальності 3 449 посадових осіб підприємств, установ, організацій, відшкодовано за актами прокурорського реагування 1 555 012 тис. грн. Показники за 11 місяців 2012 року у цій сфері дещо

скромніші (порушено 426 кримінальних справ, внесено 3 761 приписів та подань та 446 протестів, притягнуто до відповідальності 1 389 посадових осіб підприємств, установ, організацій, відшкодовано 975 546 тис. грн.).

Перед проведенням перевірки додержання законодавства про оплату праці прокурор повинен з'ясувати стан законності на цьому напрямі, задля чого має витребувати дані та матеріали щодо додержання законів про оплату праці суб'єктами господарювання від органів державної влади: у місцевих державних адміністраціях (інформацію про заборгованість із виплати заробітної плати у розрізі суб'єктів господарювання; дані щодо вжитих заходів для погашення цієї заборгованості; з управлінь (відділів) статистики в районах та містах, міжрайонних (міжміських) управлінь (відділів) статистики (інформацію щодо розмірів заборгованості із виплати заробітної плати у динаміці за певний період, у розрізі галузей і підгалузей економіки та суб'єктів господарювання (за необхідності – по окремих підприємствах-боржниках відповідно до державного статистичного спостереження № 1-ПВ «Звіт з праці»); виявлених фактів надання недостовірної звітності та вжитих заходів реагування за ними); з Пенсійного фонду України: управлінь у містах та районах: (у розрізі суб'єктів господарювання інформацію щодо сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування підприємствами, установами, організаціями, а також щодо розміру заборгованості по заробітній платі); в обласному управлінні з питань банкрутства (щодо банкрутств підприємств, які мають заборгованість по заробітній платі). Безпосередньо від підприємств-